

jakosti omenjenih lastnosti, saj se kaže grandioznost, nastopaštvo, ošabnost in aroganca že v patološki obliki. Večina učencev pa izkazuje vsaj nekaj omenjenih lastnosti, predvsem ko gre za priznavanje lastne krivde ter podrejanje splošno veljavnim normam in učiteljevi avtoriteti *per se*. Večina učencev je pri pouku nemotivirana za delo, razen če niso stimulirani s pozitivnimi motivacijami, tj. nagradami in pohvalami, pogosto so nekritični do svojega dela ter poskušajo čim bolj prikrojiti šolska pravila v lastno korist. Narcisistično obnašanje večine v skupini postane problematično predvsem takrat, ko med seboj trčijo različni narcisistični interesi in hočejo biti vsi prvi ali najboljši. Takrat se vname med njimi zelo agresivno tekmovalno obnašanje, ne glede na sredstva in posledice (pogosto pri skupinskem delu).

Šola kot ideološki aparat kapitalistične družbe⁵

Z drugo poglavitno temo smo želeli ugotoviti, ali šola kot ključna institucija kulturne transmisije s favoriziranjem permissivnosti vsaj posredno oblikuje potrošniško kulturo. Analizirali smo upadanje avtoritete ter avtonomnosti učiteljev, nad katerimi je vse bolj zaznati zunanje pritiske staršev, pogosto pogojevale s pritiski kapitala. Zanimala nas je doslednost kaznovanja v šolah in prisotnost terapevtskega pristopa k reševanju konfliktov. Raziskovali smo, ali šolski sistem posreduje učencem ustrezen odnos do znanja kot vrednote, ali jih, nasprotno, spodbuja zgolj k pridobivanju ocen. Zanimal nas je odnos pedagoških delavcev do neprestanih sprememb v šolstvu ter njihovo mnenje o povečani birokratizaciji šolskega dela. Kot osrednje smo poskušali ugotoviti, ali šolska vzgoja dopolnjuje permissivno, pogosto že vse dopuščajočo vzgojo v družinah, ki vodi k oblikovanju narcisističnih osebnostnih tipov, funkcionalnih za obstoj potrošniške družbe.

Vsi sogovorniki so se strinjali, da so demokratični vzgojni pristopi izrazito zastopani v prenovljenih kurikulih. V današnji osnovni šoli se favorizirajo demokratične oblike dela, ki vključujejo aktivno sodelovanje učencev. Gre za delo v skupinah, timsko delo, praktično eksperimentiranje pri naravoslovnih predmetih, projektne naloge, vključevanje otrok v reševanje konfliktnih situacij v šoli, upoštevanje njihovega mnenja idr., kar smo že izpostavili. Takí pristopi so se izkazali za učinkovi-

5 »Šola opravlja poleg družine temeljno socializacijsko funkcijo. Njena naloga je, da sistematično posreduje znanje in pravila vladajočega reda bodočim nosilcem družbenih odnosov. Zato je, kot pravi Althusser, šola prvi ideološki aparat države; s tem ko posameznika podreja pravilom vladajočega reda, omogoča ideološko reprodukcijo družbe. Za opravljanje te funkcije prenašanja znanj in pravil na učence pa je prvi pogoj, da je oblikovana kot enoten prostor discipliniranja in nadzorovanja.« (Salecl, 1991: 106) Cf. Althusser, 1980, 38–99.